

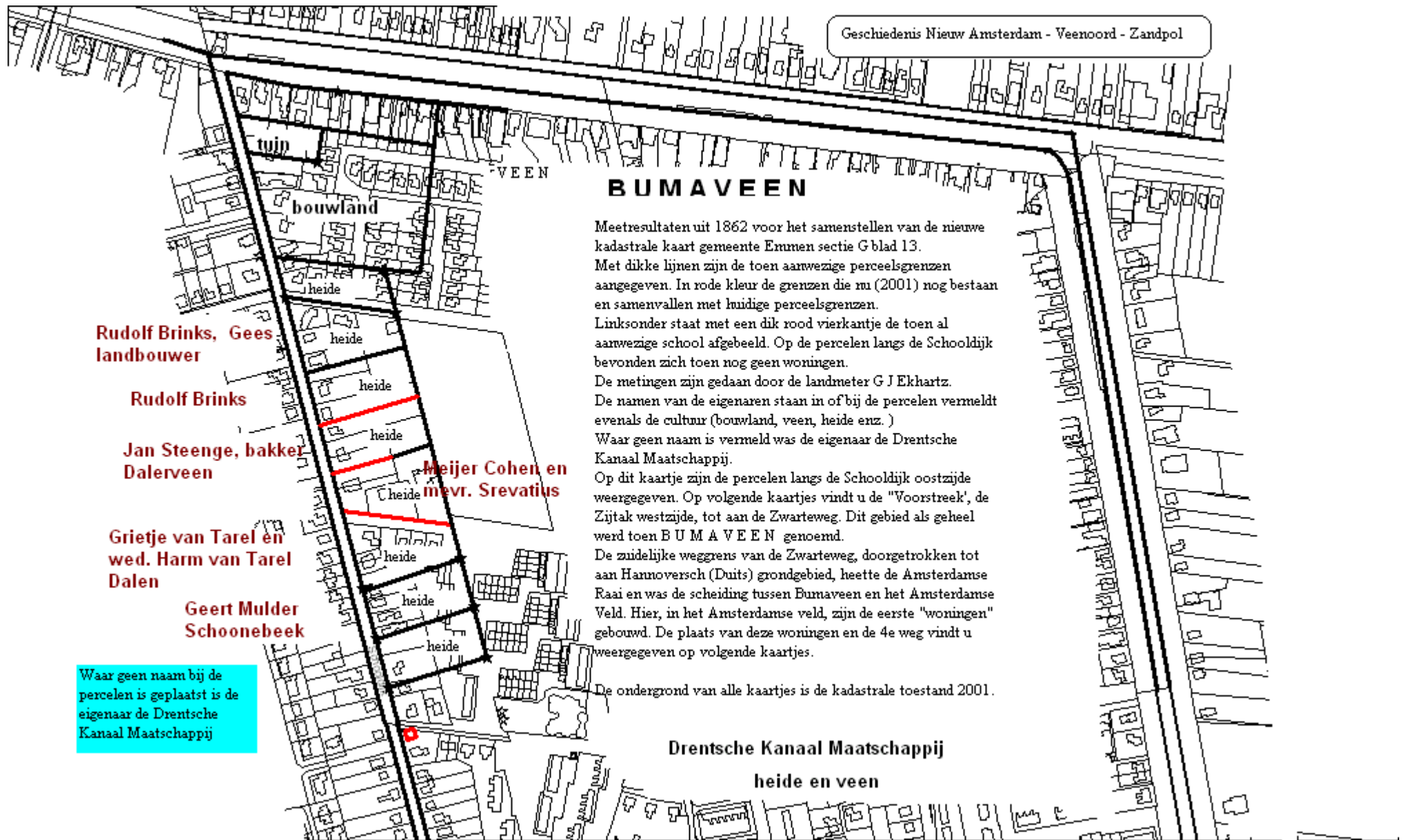
De scheiding van het veen in 1861 door de markgenoten van de boermarken Noord- en Zuidbarge.

Na de verkoop van grote stukken veen in juni 1851 aan de DLM en de DKM, besluiten de markgenoten van Noord- en Zuidbarge in mei 1861 om het overige, nog ongescheiden veen, onderling te verdelen naar rato van ieders waardeel in de marke. Initiatiefnemers daartoe zullen ongetwijfeld de uitwonende markgenoten zijn geweest. Deze stelling vereist een nadere toelichting.

Een waardeel was oorspronkelijk onverbrekkelijk verbonden aan een erf. Omstreeks 945 waren er in Noord- en Zuidbarge samen 9 erven en elk erf had een vol waardeel in de marke, zodat er ook 9 waardelen waren. Zolang de boerschap constant bleef qua inwonertal en bezetting van een erf gaf dit geen problemen. Maar ook in die tijd waren er sterke geslachten en zwakke geslachten. Ook waren er misoogsten waardoor een bedrijf in de problemen kwam en de boerschap moest bijspringen. Bij meerdere mannelijke nakomelingen op een erf was het de oudste zoon die bij vererving het bestaande bedrijf voortzette. De andere zoons probeerden dan in eerste instantie een erfdochter van een ander bedrijf te huwen. Maar dat lukte niet altijd en dan was er in feite een overbezetting op een erf. Door woeste grond te gaan ontginnen kon het areaal landbouwgrond worden vergroot en was het mogelijk om de groeiende bevolking binnen de boerschap te voeden. Maar de woeste grond was boermarkegrond en ontginnen kon alleen met instemming van de boermarke, dus de bezitters van alle gewaardeelde erven samen. Wanneer een erf door misoogst, ziekte, geen opvolgers of anderszins in de problemen kwam, dan kon, weer met instemming van de boermarke, zo'n erf worden overgenomen door een ander erf. Meestal het erf dat het probleemerf het meest had geholpen het hoofd boven water te houden. Wanneer zo'n erf als zelfstandig bedrijf bleef bestaan, door voortzetting van het bedrijf door een nakomeling van de bezitter van het sterke bedrijf, dan bleef het waardeel in de marke aan dit bedrijf gekoppeld. Maar bij opheffing kwam de bezitter van het sterke erf in bezit van 2 waardelen in de marke. Wanneer door ontginning van woeste gronden een bedrijf de mogelijkheid had om een tweede bedrijf te stichten, dan kon, weer met instemming van de boermarke, zo'n bedrijf gewaardeeld worden. In eerste instantie werd het moederbedrijf gesplitst in twee halve waardelen, of 8 spint.

Maar het systeem van binding van waardelen aan erven ging in de loop der jaren steeds meer problemen geven. Sterke en gezonde bedrijven met een half waardeel of minder, mochten slechts het halve aantal of nog minder schapen en varkens op de gemeenschappelijke heidevelden laten lopen dan een vol gewaardeeld bedrijf. Dat heeft er toe geleid dat in de meeste boermarken om de paar eeuwen een nieuwe vaststelling van het aantal waardelen heeft plaatsgevonden. Zo zien we in Noordbarge omstreeks 1450 dat er 12 erven zijn met een vol waardeel en twee met een halve of minder. Daaronder ook een Rolof toe Angersse (Roelof van Angelslo), zodat in die tijd Angelslo vermoedelijk tot Noordbarge werd gerekend. In Zuidbarge waren 11 erven met een vol waardeel. Het grote aantal volle erven in die tijd wijst op een nieuwe vaststelling van het aantal waardelen in de boermarke. Dit zal zijn gebeurd in 1412, toen het Drents Landrecht, onder Bisschop Frederik van Blankenheim, op schrift werd gesteld. Een mooi tijdstip om met een schone lei te beginnen.

Uit diverse belastingregisters van latere eeuwen blijkt dat in Drenthe het aantal volle waardelen drastisch is verminderd, maar dat er ook erven zijn die meer dan één waardeel bezitten, soms meer dan 4. Bij een bezit van 4 of meer waardelen kan de bezitter wettelijk eisen dat zijn totaal aandeel in de marke wordt afgesplitst en als zijn eigendom wordt te boek gesteld. Na de Gouden Eeuw is er veel belangstelling voor veengrond, vanwege de behoefte aan brandstof. Maar ook voor woeste grond om te kunnen ontginnen tot landbouwgrond. Maar om die woeste grond in bezit te krijgen zal men minimaal 4 volle erven in een boermarke moeten verwerven, om daarna afsplitsing van het ongescheiden deel af te dwingen. Vermogende families hadden meestal ook wel één of twee telgen die gestudeerd hadden en/of zitting hadden in het Landsbestuur en contacten onderhielden met het Centrale Gezag in Holland. Zij zullen er voor gezorgd hebben dat de koppeling van waardelen in een boermarke aan erven werd ontbonden en dat waardelen of onderdelen ervan los verhandeld konden worden. Iedere bezitter van een waardeel was dan vrij om zijn aandeel, al of niet met voorwaarden, aan personen buiten de boermarke over te dragen. In eerste instantie was dit beperkt tot overdracht aan een ander erf binnen de boermarke en met instemming van het markebestuur. Begin 19^e eeuw had Johannes Tonckens uit Westervelde zijn aandeel van meer dan 4 waardelen in de boermarke van Norg- Zuid- en Westervelde laten afsplitsen en een groot deel hiervan lag binnen de grenzen van de 3000 ha die omstreeks 1820 is overgedragen aan de Maatschappij van Weldadigheid. Johannes Tonckens was lid van de Staten van Drenthe en zijn succesvol zaken doen heeft ongetwijfeld mede statenleden en andere bestuurders binnen het Land van Drenthe doen besluiten om al of niet in familieverband waardelen binnen boermarken met veengronden te verwerven. Zo zien we bij de verdeling van de resterende veengronden in mei 1861 als bezitters van waardelen in de boermarken van Noord- en Zuidbarge veel gerechtigden uit bestuurlijke kringen. Ieder kreeg op basis van zijn of haar totaal aan waardelen één of meerdere kavels toegedeeld. Een overzicht hiervan vindt u op de volgende pagina's.

BUMAVEEN

Meetresultaten uit 1862 voor het samenstellen van de nieuwe kadastrale kaart gemeente Emmen sectie G blad 13. Met dikke lijnen zijn de toen aanwezige perceelsgrenzen aangegeven. In rode kleur de grenzen die nu (2001) nog bestaan en samenvallen met huidige perceelsgrenzen. Linksonder staat met een dik rood vierkantje de toen al aanwezige school afgebeeld. Op de percelen langs de Schooldijk bevonden zich toen nog geen woningen. De metingen zijn gedaan door de landmeter G J Ekhartz. De namen van de eigenaren staan in of bij de percelen vermeldt evenals de cultuur (bouwland, veen, heide enz.) Waar geen naam is vermeld was de eigenaar de Drentsche Kanaal Maatschappij. Op dit kaartje zijn de percelen langs de Schooldijk oostzijde weergegeven. Op volgende kaartjes vindt u de "Voorstreek", de Zijtak westzijde, tot aan de Zwarteweg. Dit gebied als geheel werd toen B U M A V E E N genoemd. De zuidelijke weggrens van de Zwarteweg, doorgetrokken tot aan Hannoversch (Duits) grondgebied, heette de Amsterdamse Raai en was de scheiding tussen Bumaveen en het Amsterdamse Veld. Hier, in het Amsterdamse veld, zijn de eerste "woningen" gebouwd. De plaats van deze woningen en de 4e weg vindt u weergegeven op volgende kaartjes.

De ondergrond van alle kaartjes is de kadastrale toestand 2001.

Rudolf Brinks, Gees landbouwer

Rudolf Brinks

Jan Steenge, bakker Dalerveen

Grietje van Tarel en wed. Harm van Tarel Dalen

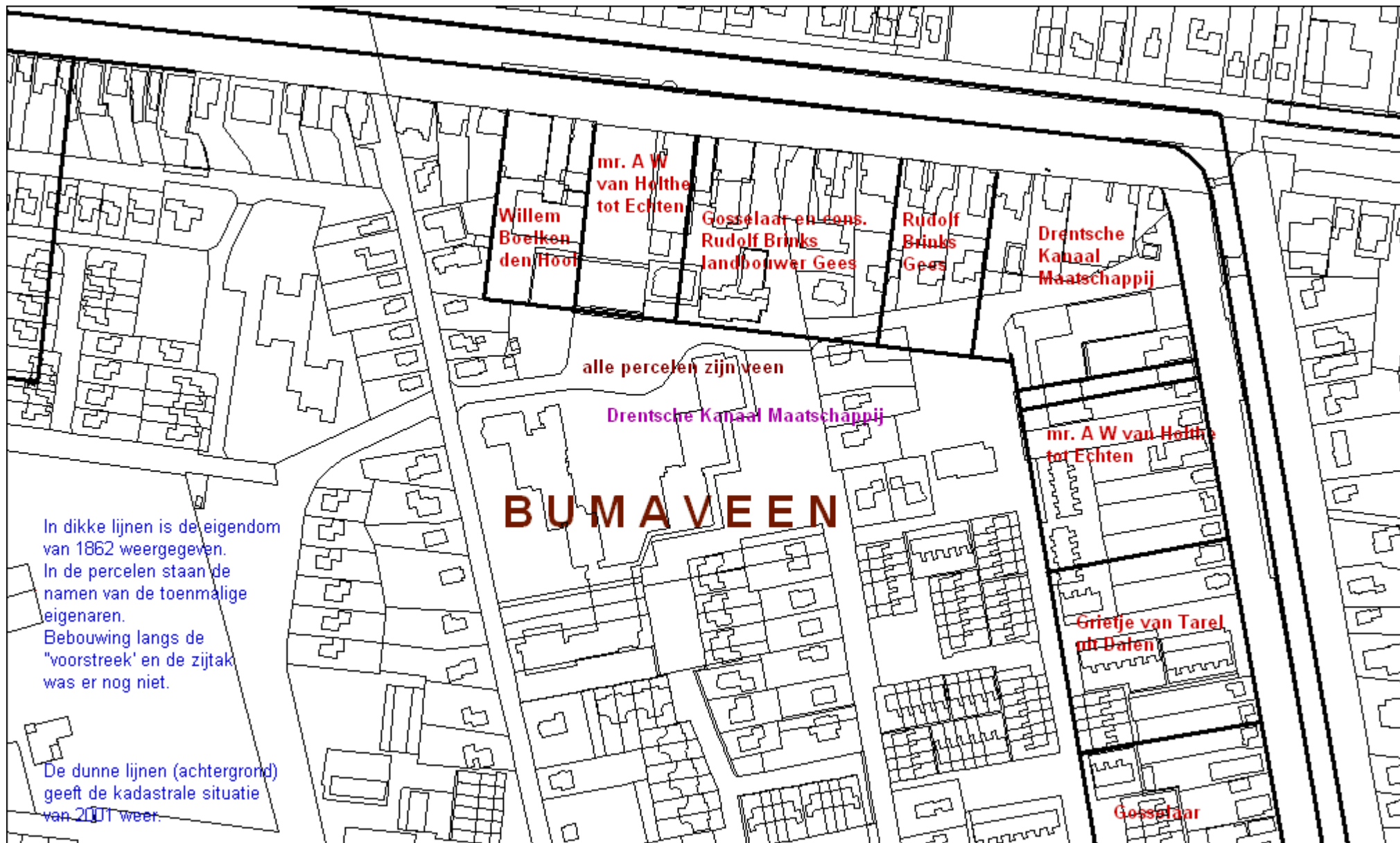
Geert Mulder Schoonebeek

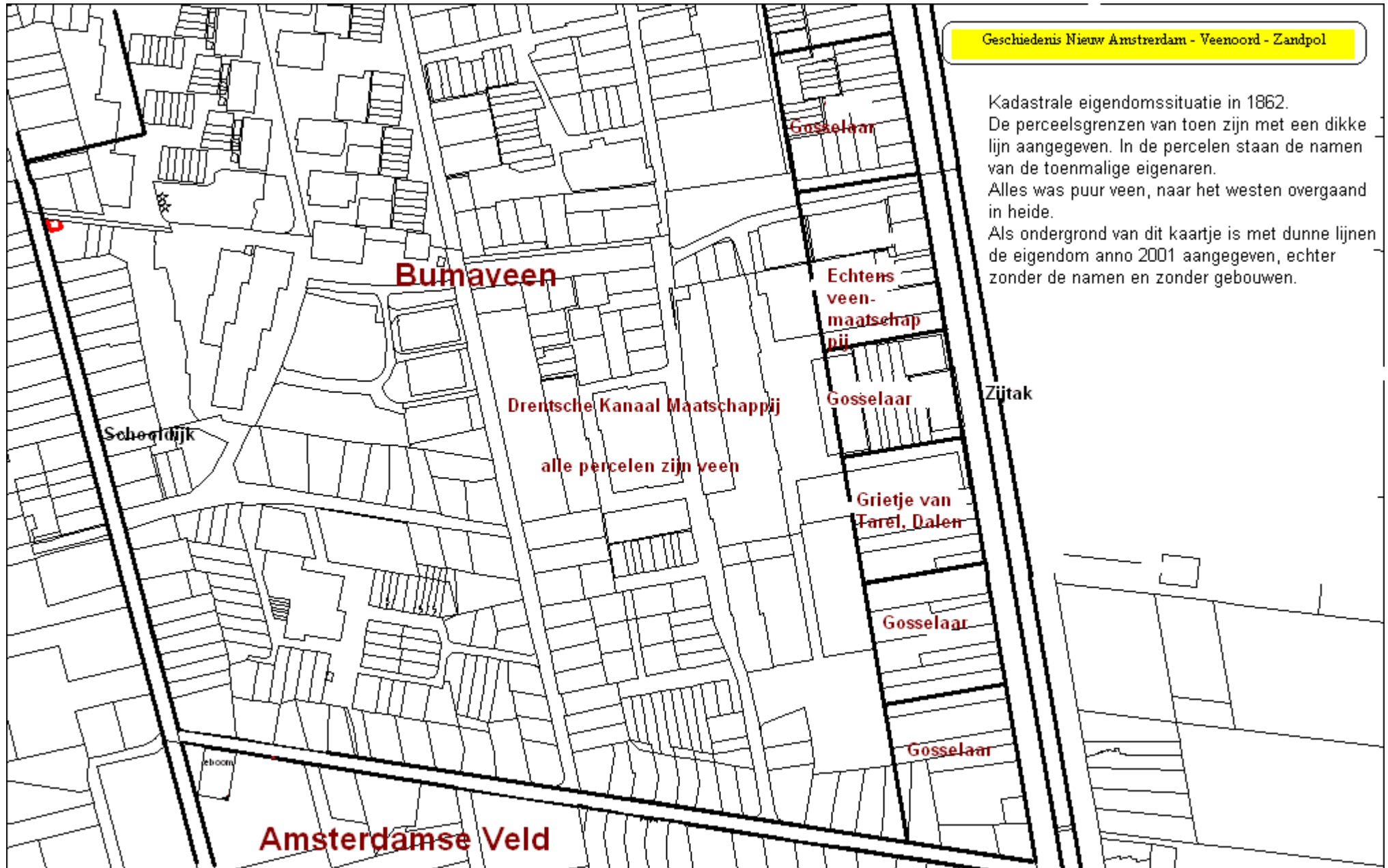
Meijer Cohen en mevr. Srevatius

Waar geen naam bij de percelen is geplaatst is de eigenaar de Drentsche Kanaal Maatschappij

Drentsche Kanaal Maatschappij

heide en veen

Kadastrale eigendomssituatie in 1862.
De perceelsgrenzen van toen zijn met een dikke lijn aangegeven. In de percelen staan de namen van de toenmalige eigenaren.
Alles was puur veen, naar het westen overgaand in heide.
Als ondergrond van dit kaartje is met dunne lijnen de eigendom anno 2001 aangegeven, echter zonder de namen en zonder gebouwen.

Op dit kaartje (en ook op alle aansluitendekaartjes) ziet u de eigendomssituatie zoals die door de landmeter van het kadaster in 1862 is gemeten op grond van notariële akten van overdracht van gronden in dit gebied door de markgenoten van Noord- en Zuid Barge aan de Drentsche Kanaal Maatschappij en de Drentsche Landontginnings Maatschappij en de akte van scheiding en deling van de hier liggende onverdeelde gronden door voormelde markgenoten. Tevens zijn de tussentijdse mutaties tot 1862 verwerkt.

Met dikke lijnen zijn de toen ontstane perceelsgrenzen aangegeven en met dunne lijnen (als ondergrond voor de herkenbaarheid) de eigendomsgrenzen van 2001.

De namen van de eigenaren 1862 staan in de percelen vermeld.

Alles is veengrond

DRENTSCHE KANAAL MAATSCHAPPIJ

Berendje Jans
wed. van Joh. s
Boelken Haasken
en cons.
landbouwse
te Barge

Berendje Jans

mr. Lucas Oldenhuis
Tonckens en cons.

mr. Lucas Oldenhuis
Tonckens en cons.

Jan Sikken en cs
landb. Zuid Barge

Jan Sikken

Lucas Rabbers cs
landb. Zuid Barge

Luchien Strating cs
landbouwer te Barge

Zijtak

Bumaveen

Jan Hoving cs
landbouwer te Barge

Be
lan

Zijtak

Bumaveen

Luchien Strating cs
landbouwer te Barge

Jan Hoving cs
landbouwer te Barge

Jan Hoving cs

Jan Garming cs
landbouwer te Zuid Barge

Jan Garming cs

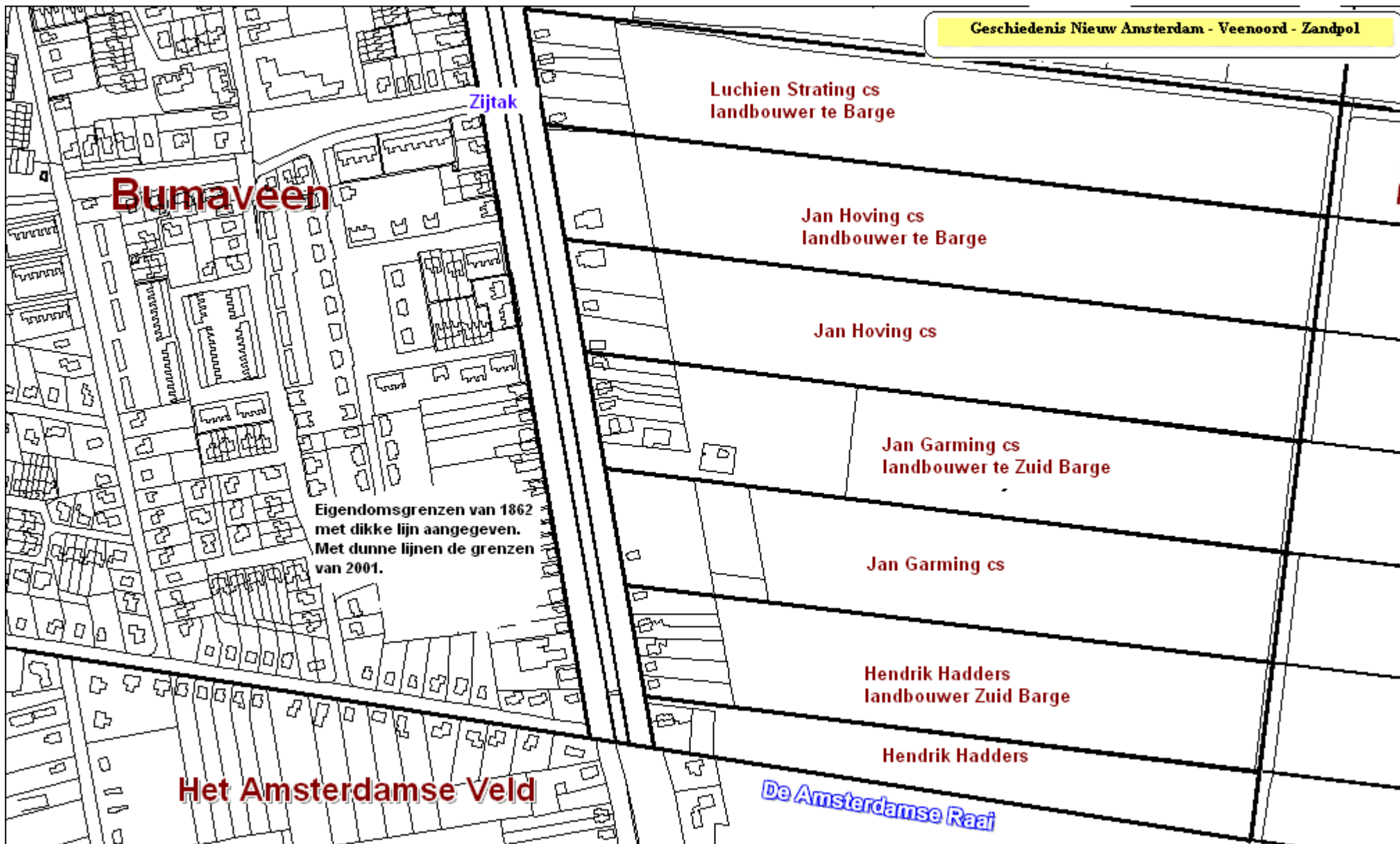
Hendrik Hadders
landbouwer Zuid Barge

Hendrik Hadders

Eigendomsgrenzen van 1862
met dikke lijn aangegeven.
Met dunne lijnen de grenzen
van 2001.

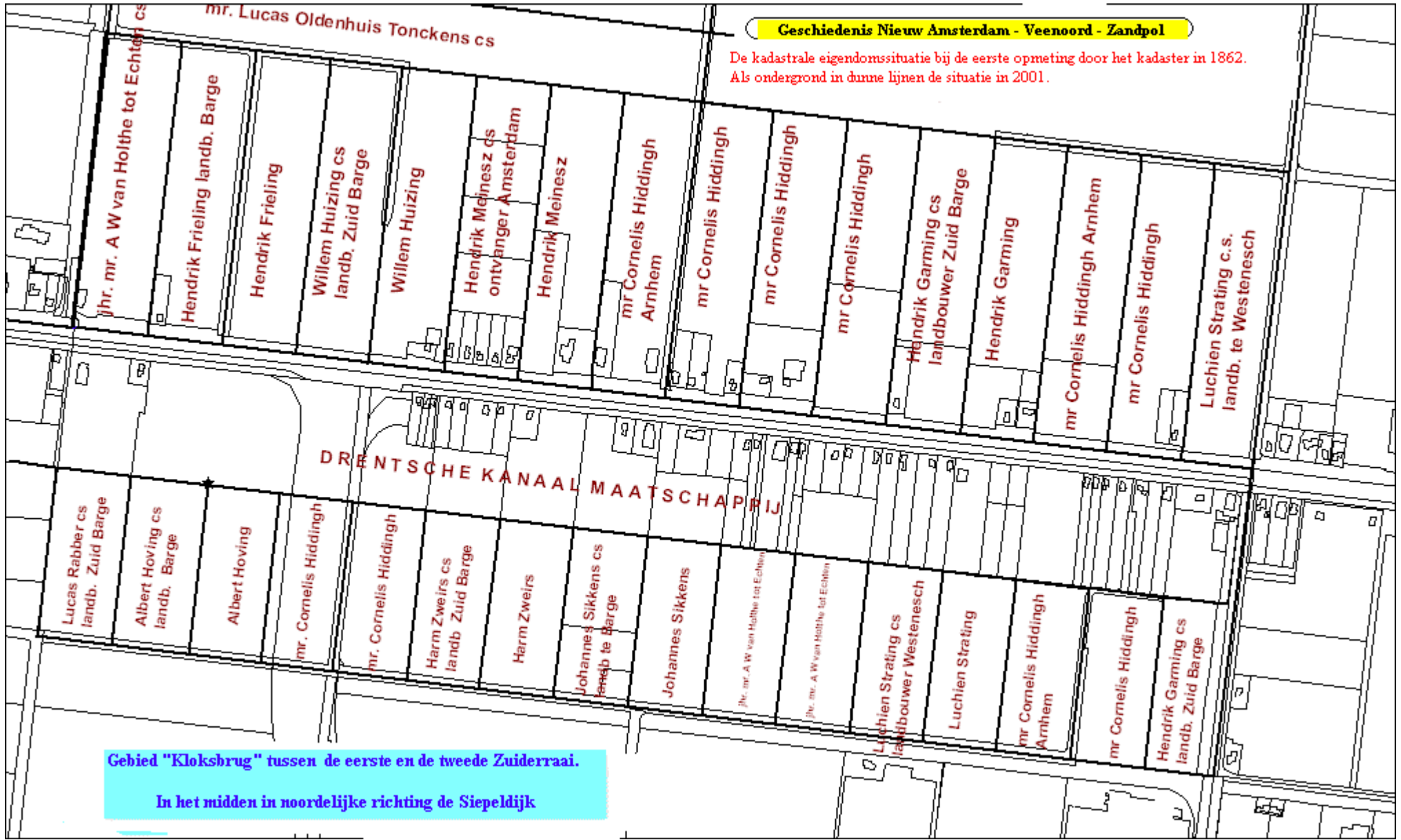
Het Amsterdamse Veld

De Amsterdamse Raai

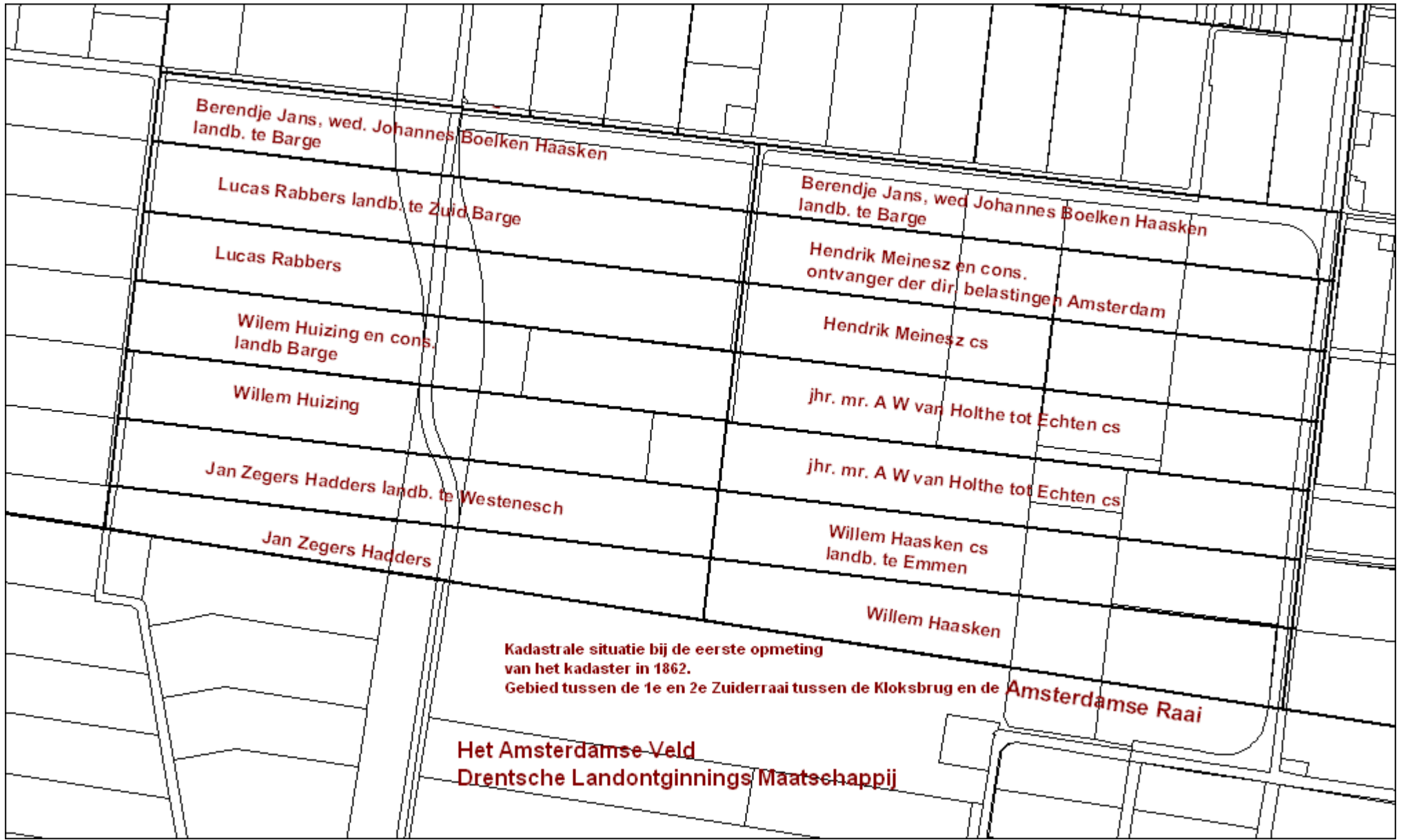

Geschiedenis Nieuw Amsterdam - Veenoord - Zandpol

De kadastrale eigendomssituatie bij de eerste opmeting door het kadaster in 1862.
Als ondergrond in dunne lijnen de situatie in 2001.

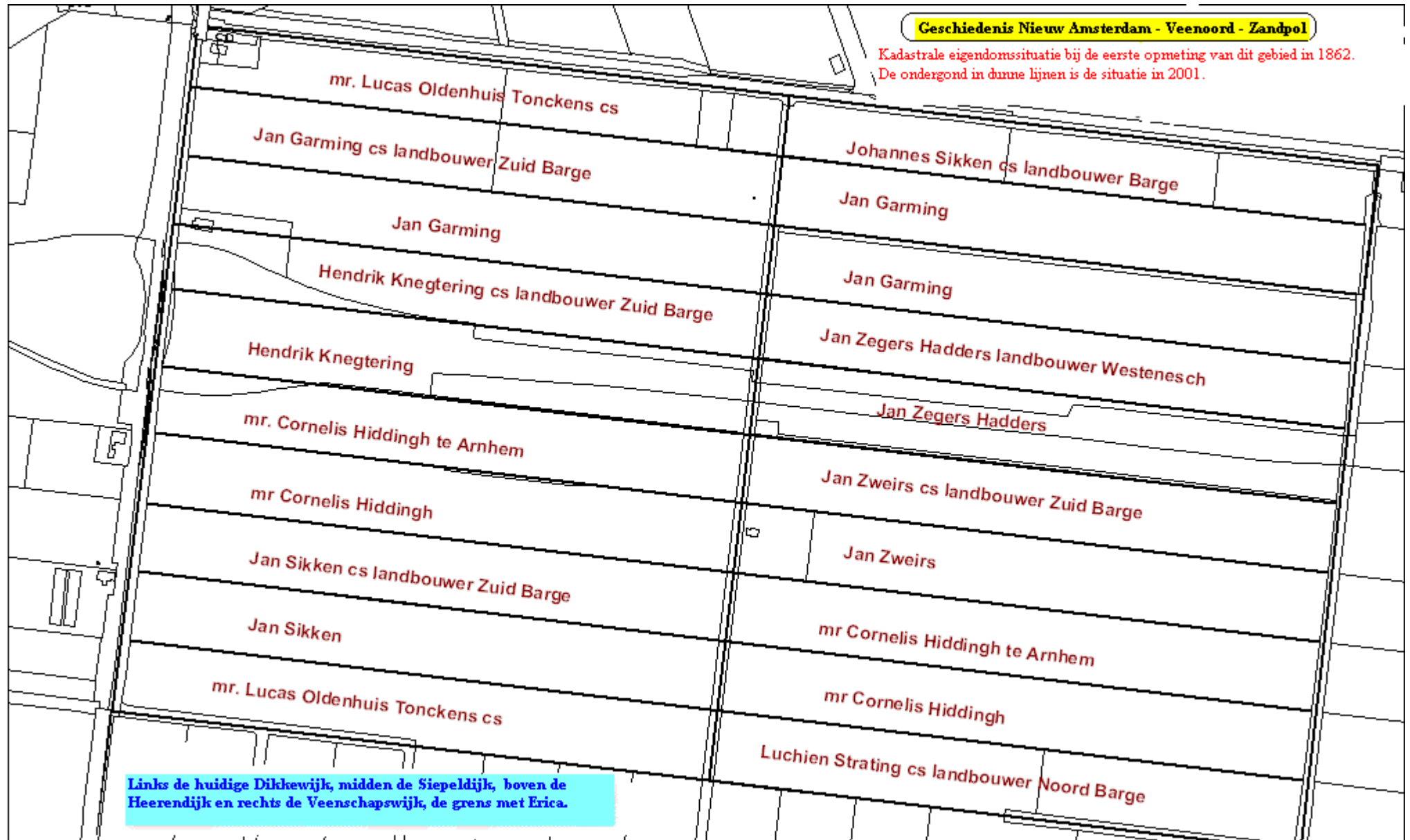

Gebied "Kloksbrug" tussen de eerste en de tweede Zuiderraai.
In het midden in noordelijke richting de Siepeldijk

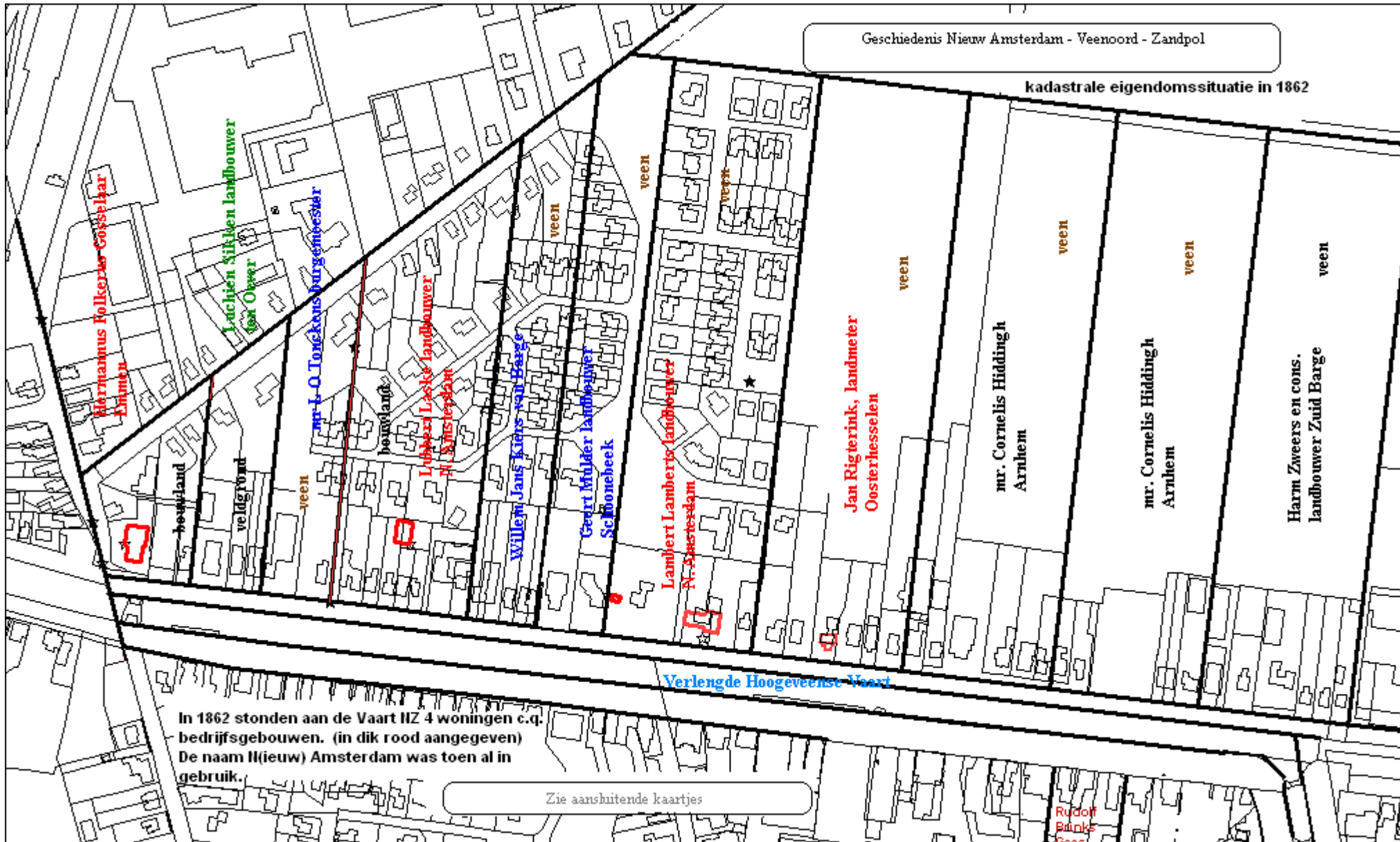

Geschiedenis Nieuw Amsterdam - Veenoord - Zandpol

Kadastrale eigendomssituatie bij de eerste opmeting van dit gebied in 1862.
De ondergrond in dunne lijnen is de situatie in 2001.

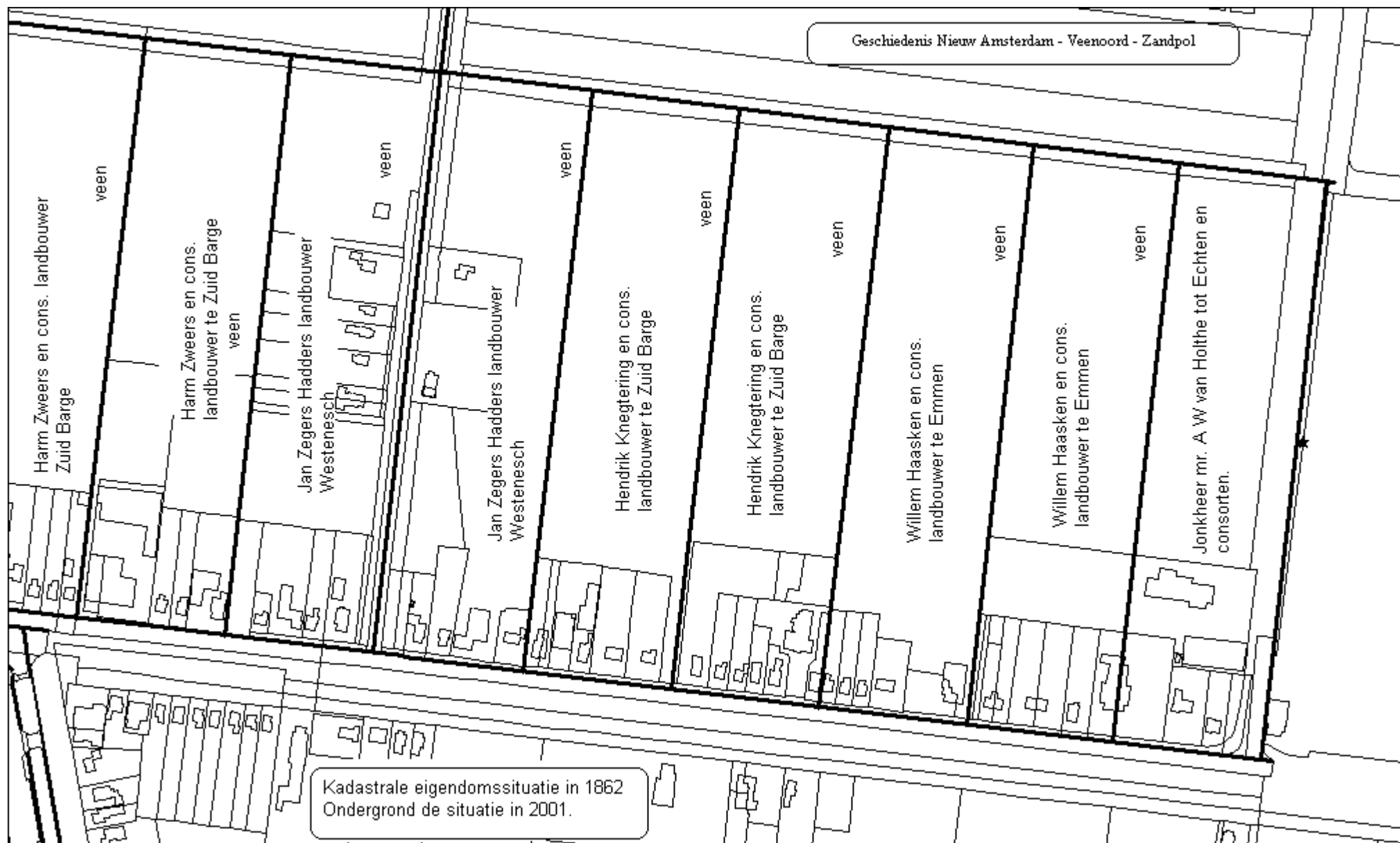
kadastrale eigendomssituatie in 1862

In 1862 stonden aan de Vaart 11Z 4 woningen c.q. bedrijfsgebouwen. (in dik rood aangegeven)
De naam II(ieuw) Amsterdam was toen al in gebruik.

Zie aansluitende kaartjes

Rudolf
Banks
Gosselaar

Kadastrale eigendomssituatie in 1862
Ondergrond de situatie in 2001.